

שלום רב,

קראתי בעניין רב ב"הכשרתון" מספר 25 את המאמר: "טבלת הישג – כלי להערכת הישגים ומתן ציונים בחינוך גופני" מאת: ד"ר מיכל ארנון ואורלי פוקס. אני לא מכיר את הכותבות ולכן אני כותב אליכם. אשמח אם תעבירו להן את תגובתי.

נושא הטבלאות בספורט מעניין אותי כבר מספר שנים ופרסמתי שני מאמרים בנושא ב"עולם הריצה" (גיליונות 145 ו-146). במאמר שהופיע בגיליון 145 כתבתי על שימושים אפשריים לטבלאות בספורט ובחינוך גופני:

בחינוך-גופני ובספורט נעשה שימוש בטבלאות ניקוד למטרות שונות:

- (א) ניקוד בתחרויות קרב-רב באתלטיקה.
- (ב) ניקוד בתחרויות קבוצתיות באתלטיקה.
- (ג) קביעת דרגות לאתלטים.
- (ד) השוואת הישגים בין אתלטים במקצועות שונים לצרכים שונים, כגון הענקת פרס לאתלט המצטיין בתחרות.
- (ה) ניקוד במבחני כושר גופני.
- (ו) ניקוד בימי ספורט במקצועות האתלטיקה, או/וגם במקצועות ספורט אחרים.
- (ז) מעקב אחרי פעילות גופנית....

בהמשך המאמר כתבתי על שימוש לא נאות בטבלאות למתן ציונים:

"...שימוש לא נאות ונפוץ למדי בטבלאות ניקוד, נעשה לצורך מתן ציון בחינוך גופני. המורים לחינוך גופני צריכים לעודד את כל תלמידיהם להתקדם, ללא קשר לרמתם ההתחלתית. אולי אפילו צריך לתת עידוד מיוחד לתלמידים בעלי הישגים חלשים. לדוגמה: בטבלה המורחבת של "אות הכושר והספורט" שהייתה בשימוש עד לפני מספר שנים בבתי-הספר בישראל (למעשה, "אות הכושר והספורט" עדיין לא בוטל), ניתן לתלמיד כיתה ח' שסיים ריצת 2000 בזמן של 14:44 דקות, ציון של 30 נקודות מתוך 100. אם אותו תלמיד סובל מעודף משקל, אבל התאמן ברצינות למבחן, ושיפר את הישגו באופן משמעותי, אין שום הגיון מקצועי לתת לו ציון של 30 נקודות במבחן. לחילופין, המורה צריך לעשות מעקב אחרי התקדמותו של התלמיד ולהעריך אותו הן לפי האיכות האובייקטיבית של ההישג והן לפי מידת ההתקדמות שלו. שיפוט זה, שהוא סובייקטיבי בחלקו, משרת את המטרה החינוכית הרבה יותר טוב מאשר השיפוט האובייקטיבי. אתן כאן דוגמה אמיתית של תלמיד שסבל מעודף משקל, וקבע בכיתה ז' הישג של 16:01 דקות בריצת 2000. בכיתה ט' שיפר את הישגו ל-13:06, ובכיתה י"ב הגיע ל-10:44 דקות. אילו היו מתבססים על טבלאות "אות הכושר והספורט" לכתות השונות, ציוניו היו: 31, 38 ו-49, בהתאמה. לעומתו, תלמיד אחר באותה שכבה, קבע בכיתה ח' הישג של 8:22 דקות, ובכיתה י"ב 10:15. למרות העובדה שהישגו של התלמיד השני בכיתה י"ב טוב מהישגו של הראשון, הנסיגה הגדולה ביכולתו צריכה לעורר סימני דאגה, וההערכה שיש לתת לו צריכה לקחת זאת בחשבון. טבלאות ניקוד במבחני כושר צריכות לשמש כגורם מוטיבציוני חיובי, ובוודאי לא להוות גורם להפחתת המוטיבציה של הנבחנים לשפר את הישגם. אם נסתכל שוב בטבלה מספר 3, נראה כי על הישג של 12 עליות און מקבל הנבחן 13 נקודות, וכדי לזכות ב-14 נקודות עליו

להגיע להישג של 16 עליות. כאשר הייתי מדריך אימון גופני בצבא בתקופה שהניקוד הזה היה בתוקף, נתקלתי במקרים רבים בנבחנים שהפסיקו את המבחן אחרי 12 עליות בטענה שלא שווה להתאמץ ולנסות להשתפר להישג של 16 עליות, כדי לקבל תוספת של נקודה בודדת.

תופעה תמוהה נוספת שנתקלתי בה לא אחת, היא של מורים המפסיקים את התלמידים במבחן, אחרי שאלה קבעו את ההישג המזכה בניקוד מרבי. לדוגמה: בבית-ספר מסוים קבעו המורים כי הישג של 10 דקות במבחן ביפ (יו-יו) לבנים בכתה ט', יזכה בניקוד מרבי. כאשר תלמיד רוצה להמשיך במבחן כדי לשפר את הישגו, המורה מפסיק אותו, כי "ממילא קיבלת כבר ציון של 100 נקודות...". לצערי, יש מורים שכלל לא רושמים את הישגיהם של התלמידים, ולא עוקבים אחרי התקדמותם, אלא רושמים ציונים בלבד. כאשר נוהגים כך, שומעים לא פעם גם את החברים לכיתה "מעודדים" את הנבחן להפסיק, כי יתכן שאם ימשיך במבחן, יגזול להם כמה דקות ממשחק הכדורגל שהמורה הבטיח בסוף השיעור..."

מה שצריך לעשות הוא לעודד את המורים לערוך מעקב אחרי הישגים. אני עושה את זה כבר לא מעט שנים למרות שאיש לא בקש זאת ממני. אני חושב שאין למדידת הישגים כמעט שום ערך אם לא עושים מעקב. המרת הישג לניקוד בטבלה יכולה לשמש בתחרויות אתלטיקה ובימי ספורט אך אין שום הגיון להשתמש בה למתן ציונים. אפשר לתת לתלמידים אתגרי הישג. לדוגמה: בתכנית האמריקאית FITNESSGRAM יש "טווח כושר בריאותי". המורים שם נדרשים לעודד את התלמידים להיות בתוך הטווח (מקביל לציון "עובר") או לפחות להתקרב אליו, להתקדם בתוך הטווח או להגיע מעליו (מקביל לציון "מצטיין") אבל אין שום הגיון להפוך הישג לניקוד לצורך מעקב אחרי תלמידים. מצרפת בסוף דוגמה אותנטית של טבלת מעקב (שמות התלמידים שונו) של תלמידים שלי בכתות ד', ה', ו'.

אגב, ניסיתי ליצור טבלת ניקוד בכלי המופיע במאמר של ד"ר מיכל ארנון ואורלי פוקס וקיבלתי טבלה לינארית. אם היה מדובר בטבלה לניקוד באתלטיקה אני לא בטוח שזו הטבלה המתאימה ביותר. טבלאות האתלטיקה כיום הן פרוגרסיביות מעט: ככל שעולים בהישג, מקבלים קצת יותר נקודות על אותו שיפור בהישג. לדוגמה: בטבלאות קרב-10, בריצת 400 מטרים מקבלים 909 נקודות על הישג של 48.00 שניות ו-958 נקודות על 47.00 שניות (49 נקודות לשיפור של שנייה אחת). לעומת זאת על הישג של 52.00 שניות מקבלים 725 נקודות ועל הישג של 51.00 שניות מקבלים 769 נקודות (44 נקודות לשיפור של שנייה אחת). האופי הפרוגרסיבי של הטבלה תואם את התפיסה שככל שההישג טוב יותר, כך קשה יותר לשפר אותו (עקרון "התמורה הפוחתת").

אחת הבעיות של מערכת החינוך בישראל היא הרדיפה אחרי ציונים ולא אחרי הישגים. עבדתי במספר בתי ספר בארץ בשנים האחרונות ובאף אחד מהם לא עניין את המנהלים או מחנכי הכיתות המעקב שאני עושה אחרי הישגים. לעומת זאת, הציונים מאד חשובים כי הם אלו המופיעים בתעודה. לא פעם התבקשתי על ידי מחנכים, רכזי שכבות ומנהלים להעלות ציונים לתלמידים מכל מיני סיבות. אלה שביקשו את העלאת הציון לא התענינו כלל בהישגי התלמידים. בטבלה שלמטה מופיעים הישגים של תלמידים במבחן ביפ (מספר קטעים של 20 מטר) ריצות למרחקים 10, 20, 30

(בשניות) , ריצת 600 מטרים (דקות ושניות), מבחן זריזות 10x4 מטרים (שניות), קפיצות לרוחק, משולשת ורוחק מהמקום (מטרים) וקפיצה בחבל (מספר קפיצות ב-15 שניות).

סיכום הישגים בחינוך גופני לבנים

שם	ביפ	4X10	20	30	רוחק	משולשת	רוחק מהמקום	הבל 15 ש'	600	10
ניצן ו'	93	11.4	3.6	4.9	3.35	6.80	1.85	40	2:27	2.0
עמיר ה'	104	11.2	3.6	5.0	2.70	6.60	1.40	25	2:32	2.2
ד'	68	11.5	3.7	5.2	2.80	6.70	1.40	37	-	2.4
אבנר ו'	78	11.0	3.9	5.6	2.70	6.00	1.55	21	2:43	2.1
טלמון ה'	80	11.8	4.0	5.7	ל"ב	4.90	1.42	19	2:49	2.3
ד'	66	11.9	4.0	5.7	2.40	5.30	1.22	21	-	2.5
אפרים ו'	67	13.0	4.0	5.6	2.70	5.80	1.50	23	2:59	2.2
משולם ה'	73	12.3	4.0	5.7	2.05	4.80	1.43	17	3:14	2.3
ד'	54	12.6	4.0	5.7	2.00	4.70	1.42	25	-	2.3
אריאל ו'	56	10.9	3.2	4.6	3.60	7.60	2.18	31	3:18	1.8
קציר ה'	39	10.9	3.5	5.0	3.20	6.60	1.97	30	-	2.0
ד'	51	10.7	3.8	5.5	3.10	7.20	1.77	33	-	2.3
נחום ו'	72	12.2	4.0	5.6	2.30	6.00	1.53	21	2:55	2.1
סמדר ה'	65	12.3	4.1	6.0	2.20	5.70	1.25	15	3:02	2.6
ד'	50	12.7	4.4	6.5	2.00	4.90	1.20	20	-	2.8
נדב ו'	49	12.4	3.8	5.3	2.90	5.20	ל"ב	ל"ב	3:25	2.2
ארמון ה'	54	11.9	4.1	5.8	2.25	3.80	1.54	33	4:08	2.4
ד'	44	12.0	4.3	6.1	2.00	3.30	ל"ב	32	-	2.5
גילי ו'	66	12.0	4.4	6.1	1.75	4.00	1.02	ל"ב	3:01	2.6
רוקבן ה'	57	13.0	4.5	6.4	1.50	3.70	1.10	27	3:13	2.5
ד'	43	14.0	5.2	ל"ב	1.50	3.30	0.95	13	-	2.9
דולב ו'	67	11.7	3.9	5.6	3.00	6.20	1.55	15	2:49	2.1
צנעני ה'	52	12.2	4.1	5.9	2.45	5.10	1.40	10	3:33	2.4
ד'	42	11.9	4.1	5.8	2.30	5.20	1.27	7	-	2.4
רמי ו'	72	13.0	4.1	5.9	2.90	5.00	1.45	14	3:25	2.2
דור ה'	60	12.1	4.2	5.9	2.20	5.10	1.44	19	3:22	2.5
ד'	42	12.1	4.2	6.1	2.20	5.10	1.17	14	-	-
חן ו'	66	12.0	4.0	6.1	2.40	5.50	1.54	22	3:01	2.2
טוהר ה'	50	12.2	4.2	6.1	2.00	4.20	1.20	20	3:55	2.4
ד'	36	12.1	4.0	6.3	2.00	4.50	1.20	16	-	2.6
רם ו'	50	ל"ב	3.8	5.9	3.00	ל"ב	1.71	18	3:15	2.2
חזי ה'	52	11.5	3.8	5.4	2.20	4.70	1.47	18	3:54	2.3
ד'	36	11.0	4.2	6.1	2.38	4.90	1.50	17	-	2.5
תאיר ו'	36	13.1	4.5	6.4	2.37	4.50	1.60	9	3:16	2.4
מורן ה'	46	12.7	4.3	6.2	2.00	4.80	ל"ב	6	3:38	2.4
ד'	35	13.0	4.3	6.2	1.90	4.10	1.27	7	-	2.6
רוגל ו'	73	12.0	3.9	5.8	2.60	5.20	1.47	22	3:01	2.2
רשתי ה'	60	11.9	3.9	5.6	2.50	4.20	1.25	19	3:03	2.4
ד'	34	12.1	4.5	ל"ב	2.20	4.00	1.10	22	-	2.6
רוגן ו'	36	12.9	4.3	5.9	2.20	4.40	1.35	28	3:33	2.2
אושרי ה'	42	12.8	4.6	5.9	1.95	4.40	1.30	26	4:17	2.5

2.6	-	20	1.04	4.15	2.10	ל"ב	ל"ב	12.5	31	ד'
2.2	2:39	ל"ב	1.80	5.90	3.45	5.0	3.6	ל"ב	68	הוד ו'
-	-	-	-	-	-	-	-	-	54	טבת ה'
2.21	3:00	21.9	1.54	5.46	2.67	5.68	3.93	12.12	63.2	ממוצע ו'
2.37	3:26	20.1	1.40	4.90	2.25	5.76	4.04	12.06	59.2	ממוצע ה'
2.54	-	20.5	1.27	4.81	2.21	5.93	4.24	12.15	45.1	ממוצע ד'

ל"ב – לא בצע את המבחן

- המבחן לא התבצע לכל הכתה (ריצת 600 מ' בכתה ד'). התלמיד "הוד טבת" הצטרף לכתה לקראת סוף כתה ה' והספיק לבצע רק מבחן ביפ ולכן גם אצלו מופיע סימן (-) בכתה ה' ברוב המבחנים.
- אני עורך כמובן מעקב גם אחרי הישגי הבנות והבאתי כאן רק את הישגי הבנים לשם דוגמה.